

Nefarmakologické přístupy k pacientům s demencí

Iva Holmerová

Gerontologické centrum Praha 8

Česká alzheimerovská společnost

UK Fakulta humanitních studií, Katedra supervize a
managementu ve ZS zařízeních

Evidence based medicine

- RCT
- Dobře definovaná metoda intervence i hodnocení
- Dobře definovaná skupina probandů
- Náhodný výběr/přidělení
- Dvojitě zaslepení
- Typicky: léky, měřitelné hodnoty

Nefarmakologické přístupy u demence

- Cílová skupina
- Intervence
- Intervenující
- Výstupy

Pacienti – faktory ovlivňující zdravotní stav

- Onemocnění způsobující demenci
- Pokročilost demence
- Klinický obraz, syndromologie
- Poruchy chování
- Komorbidita
- Momentální kondice

Pacienti – další faktory

- Preference, dispozice
- Životní historie
- Vzdělání
- Kulturní zázemí a východiska
- Rodina...
- Nálada a její výkyvy
- Motivace

Intervence

- Jednotlivé techniky:
management kontinence,
SimPres, malování,
poslouchání
individualizované hudby,
určité cvičení....
- Komplexní přístupy:
Validace, habilitační
přístup, reminiscence,
tanec, cvičení, hudba...

Intervenující

- Vzdělaný – nevzdělaný
- Nadaný – nenadaný
- Poučený – nepoučený
- Kultivovaný -
nekultivovaný
- Naladěný – nenaladěný
- Motivovaný –
nemotivovaný

Očekávání - výstupy

Zlepšení soběstačnosti?

Úspora nákladů?

Zlepšení kognitivního
stavu?

Odstranění
problémového
chování?

Integrace do rodiny?

Nefarmakologické metody u demence

- Soubor těžko definovatelných opatření
- Aplikovaných u rozmanité a stále proměnlivé skupiny lidí
- Prostřednictvím neznámé a v experimentu nepředvídatelné skupiny intervenujících
- A to často s nerealistickým očekáváním...

Realistická očekávání

- Pohoda
- Kvalita života (pacient, profesionální i rodinný pečující), důstojnost
- Dobrá atmosféra na oddělení, vývoj týmu
- Minimalizace problémového chování
- Odstranění omezovacích prostředků
- Optimální výkon při daném funkčním omezení

Relativně málo relevantních dat versus jednoznačná (pozitivní) klinická zkušenost

- Irelevantní metodologie, trvání na kvantitativních metodách v situaci, kdy (ještě) nejsou použitelné
- Finanční podpora podstatně nižší ve srovnání s výzkumem farmak

Aplikace nefarmakologických metod

- Popsány žádoucí postupy, dobrá praxe, správná aplikace jednotlivých metod...
- Málo peněz v systému: jednotlivé přístupy jsou patentovány a registrovány a tak se zhoršuje jejich všeobecná dostupnost (bazální stimulace)

Zlepšení soběstačnosti

(www.aan.com)

Management kontinence	1
Vedení k soběstačnosti	2
Hudba, světlo při jídle	3
Multisenzorická stimulace	3

Zmírnění problémového chování

(www.aan.com)

Hudba zejména při jídle a koupeli	2
Chůze, lehké cvičení	2
Simulace přítomnosti rodiny	3
Masáž	3
Programy psychosociální péče	3
Pet terapie	3
Strukturované pokyny	3
Světlo, zvuk	3
Kognitivní trénink	3
Podpora pečujících rodin	1

Cíl nefarmakologických metod

- Dosažení funkčního optima (možného při daném stupni onemocnění)
- Zvládání problémového chování
- Zlepšení či zachování kvality života, podpora člověka a jeho důstojnosti
- Podpora rodinných pečujících
- (Paliativní péče)

Počínající a mírná demence

- Stanovení a sdělení diagnózy
- Zavedení terapie
- Možnost ustanovení vůle ohledně dalšího života, léčby a péče
- Poradenství, podpora

Ad: Ustanovení vůle

- Léčba, péče
- Zabezpečení, pobyt
- Ustanovení zástupce
- Další předem vyslovená
přání

Podmínky:

- Včasná diagnóza,
vysvětlení lékaře
- Právní a legislativní
prostředí

Význam: autonomie a
důstojnost lidí s
demencí

Čl. 17, Advance Directives, Alzheimer Europe, 2006

Čl. 17, Advance Directives, Alzheimer Europe, 2006

- Člověk s demencí je jedinečnou a celou lidskou bytostí nehledě na tíži nemoci a závažnost kognitivní poruchy. Alzheimer Europe je důsledně proti jakékoli teorii, která by odepírala člověku lidství, která by tvrdila, že člověk je v důsledku inkompetence méně člověkem. S lidmi s demencí je třeba vždy zacházet s úctou a respektem.
- Autonomii člověk a s demencí je třeba vždy respektovat, přestože další zásadní principy, kterými jsou beneficence, spravedlivost a non-maleficence, je třeba též brát v úvahu a pečlivě zvažovat se zřetelem na právo člověka rozhodovat o svých záležitostech.

Schopnost rozhodovat neexistuje v termínech buď a nebo. Stanovisko a přání člověka s demencí je třeba respektovat vždy.

Rozvinutá demence

- Nejspecifičtější fáze demence:
- Organizace péče a služeb
- Management demence (NFP)
- Náplň dne, aktivity
- Prostředí
- Léčení komorbidit
- Podpora pečujících

Orientace realitou

- Zlepšení některých výsledků v kognitivním výkonu
- Možnost zhoršení či vyvolání problémového chování (pocit ztráty, dezorientace...)
- Užitečné jako součást komplexního postupu
(hodiny, popisky, nákresy, symboly, nástěnky...)

Validace

- Naomi Feil, 60-80. léta
- Přijetí tématu, pocitu a názoru pacienta a práce s nimi
- Imaginární prožití situace
- Nekorigování – nepodporování bludného okruhu
- Verbální a nonverbální komunikace
- Podpora pacienta

Habilitation Therapy

- Paul Raia, 90. léta
- Podpora člověka, komplexní přístup
- Domény: prostředí, sociální vztahy a aktivity, komunikace, percepce, chování

Strukturované aktivity, program dne

- P. Raia, L.Volicer,
90.léta
- Pevná a
předvídatelná
struktura dne
- Aktivity různého typu,
dle možnosti
individualizované

Lifestyle approach

- Popis obvyklých činností
- Jasně mezníky dne
- Preference
- Způsob vykonávání jednotlivých činností
- Význam zejména při předávání pacienta z jednoho prostředí do druhého („návod“)

Dementia care mapping

- Tom Kitwood, Uni of Bradford, 90. léta
- Pozorovací nástroj
- Pozorování z pohledu člověka s demencí, prosazování jeho zájmu
- Prosazování „person centered care“
- Metoda: pozorování např. 5 lidí s demencí v průběhu několika hodin
- Zaměření na péči, přístup, organizaci...

DCM II

- BCC behavioral category code -24
různých typů chování
(high potential of well being- low potential of well being)
PDs: personal detractions
PEs: positive events
Task focused - PCC

Bazální stimulace

- 70. léta Andreas Froehlich – děti
- 80. léta Christel Biensteinová
- Závažné stavy, porucha vědomí, demence

BS II

- Individualizace péče, zpětná vazba, primární pečující
- Příjemná stimulace všech smyslů
- Pocit vlastního těla
- Příjemné (vs nepříjemné doteky)
- Pocit z jídla (úprava jídla)...

BS III - principy

- Zachovat život a zajistit vývoj
- Umožnit člověku pocítit vlastní život
- Poskytnout člověku pocit jistoty a důvěry
- Rozvíjet vlastní rytmus člověka
- Umožnit člověku poznat okolní svět
- Pomoci člověku navázat vztah
- Umožnit člověku zažít smysl a význam věcí či konaných činností
- Pomoci člověku uspořádat svůj život
- Poskytnout člověku autonomii a zodpovědnost za svůj život

Ergoterapie

- Posouzení soběstačnosti
- Posouzení excess disability
- Vedení k soběstačnosti
- Vytvoření aktivizačních programů
- Posouzení potřeby pomůcek k soběstačnosti

Dále:

- samostatná vědecká disciplína zaměřená na aktivní vyhledávání a uspokojování biologických, psychických a sociálních potřeb nemocného (a zdravého člověka) v péči o jeho zdraví.

Reminiscence

Využití vzpomínek v rámci
terapie a aktivizace a jako
součásti jiných přístupů

Individuálně, skupinově

- Životní příběh
- Memory box
- Memory book
- Memory room

Kognitivní rehabilitace, cvičení paměti

- Součást denního režimu
- Dle individuálních preferencí
- Dle individuálních schopností
- U lidí s demencí bez soutěživých prvků

Videotrénink interakcí, metoda Marthe-Meo

- Zaznamenání jednotlivých situací
- Analýzy, zpětná vazba
- Zlepšení komunikace
- Zlepšení jednotlivých technik a přístupů v péči o pacienty s demencí

Sim Pres

- Simulování přítomnosti:
- Videonahrávka (známé prostředí, osoby)
- Audio: uklidňující hlas rodinného příslušníka

Kinezioterapie

- Specifika:
- Jednoduchá cvičení
- Společně s terapeutem (napodobování)
- Motivace hudbou (tanec) či strukturovaním činnosti („jako“)
- Verbální pokyny („jedna-druhá“ místo „levá – pravá“)

Kinezioterapie II

- **aktivizace jednotlivých cvičících,**
- **zvýšení sebedůvěry, sebeúcty,**
- **snížení úzkosti,**
- **snížení depresivity zlepšení nálady,**
- **zlepšení koncentrace a jiných kognitivních funkcí,**
- **zlepšení verbální i neverbální komunikace,**
- **snížení neklidu a poruch spánku.**

Senzorická stimulace

- Hudba
(individualizovaná)
- Čich, chuť
- Hmat
- Světlo
(aplikace světla ráno:
zvýšení bdělosti,
zlepšené usínání
večer

Prostředí pro pacienty s demencí

- Jednoduché architektonické řešení (lineární)
- Vidět a být viděn
- Jasná označení
- Společný prostor a prostor pro aktivity
- „vycházkový“ prostor
- Soukromý prostor
- Gradient intimacy

Pokročilá demence a terminální stadium

- Šetrná aktivizace, pokud pacientovi vyhovuje
- Ošetrovatelská péče
- Klid, podpora
- Detekce bolesti a dalších trýznivých příznaků
- Paliativní péče (mírnění příznaků, ústup od marné diagnostiky, léčby a péče)

Systemy péče o pacienty v terminálním stadiu demence

Maieutický přístup

Namaste

Bazální stimulace

- Důstojnost
- Opora
- Komfort
- Nonverbální komunikace

Pokročilá demence a terminální stavy

- Mnoho dilematických otázek z pohledu dobré praxe, etiky i práva:
léčba, výživa, hydratace – ano či ne, kdy a do jaké míry), PEG?
- jedná se o onemocnění terminální. Je toto již terminální stav?
- Advance directive – vyjádření vůle pacienta v době, kdy byl schopen se rozhodnout
- Respektování vůle pacienta v jednotlivostech péče
- (Zákonný či zvolený) zástupce pacienta
- Komunikace s rodinou
- Personál zaškolený v problematice demencí

Omezovací prostředky: do jaké míry důsledek a do jaké příčina problémového chování?

- Fyzické (kurty a klece.....PK?, infuze?)
- Farmakologické
- Dohlížecí systémy
- -
- -
- -
- Psychologické (příkazy a zákazy)
- Nucení k činnosti/nečinnosti
- „Couvert medication“

CELKEM: 37 – 45% obyvatel ošetrovatelských zařízení (Kirkevold, 2004)

Řešení?

Restraint free care in older adults with dementia in USA (Cotter, 2005)

Podpora pečujících rodin

- Svépomocné skupiny
- Poradenství
- Závčik v péči
- Edukace
- Informační materiály
- Respitní péče

Česká alzheimerská společnost

- 283 880 346
- www.alzheimer.cz
- www.gerontologie.cz
- www.gerontocentrum.cz
- Bezpečný návrat
- Sada pro kognitivní rehabilitaci
- Cvičte si svůj mozek
- Kooperace pro jakost